

УДК: 632.913

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ ІНВАЗІЙНИХ ВИДІВ ТВАРИН

Ю.Ю. Довгій¹, Ю.В. Бібікова²

^{1,2}Київський національний університет імені М.П. Драгоманова, вул. Пирогова, 9, Київ, Україна.

Інвазійні види – алохтонні види із значною здатністю до експансії, які розповсюджуються природними шляхами або за допомогою людини й становлять значну загрозу для флори й фауни природних екосистем. Автохтонними видами конкурують за екологічні ніші, а також спричиняють загибель місцевих видів, витісняючи види рослин та зменшуючи біорізноманіття екосистем. Види рослин з високим інвазійним потенціалом відзначаються широкою екологічною амплітудою, стрес-толерантністю, швидкістю розмноження, високим ступенем натуралізації. Ці агресивні види можуть використовувати ресурси нового середовища, недоступні для місцевих видів та істотно впливати на гомеостаз екосистеми, трансформуючи її [1].

Інвазійні види проходять повний цикл розвитку, дають велику кількість потомства, активно вкорінюються в місцеві екосистеми і трансформують їх. Збільшення кількості інвазійних видів свідчить про зростаючу деградацію місцевих екосистем. Прикладом є Нова Зеландія. Уряд країни анонсував «перший у світі» план зі знищення всіх інвазивних видів хижих до 2050 року, що має сприяти відновленню природних екосистем країни. З моменту своєї інтродукції щури, опосуми і горностаї встигли розорити унікальну фауну острівної країни: вже зникла третина місцевих птахів, а символ Нової Зеландії – нелітаючі ківі – опинились під загрозою зникнення.

Така ж ситуація характерна для Скандинавії, якій загрожує нашествя енотів: ці тварини вже освоїлись в Німеччині та інших країнах Центральної Європи, а тепер все впевненіше рухаються на північ. Вихідці північноамериканського континенту потрапили на територію Європи в 30-х роках минулого сторіччя. Наразі німецька популяція енотів вже нараховує півмільйона особин, яку не вдається врегулювати мисливським промислом. Вслід за Данією та Норвегією, нещодавно про поширення виду заявила і Швеція. Крім того, еноти представляють загрозу за рахунок синантропізації: вони розорюють сміттєві контейнери і можуть створювати зоонозні епідеміологічні ризики, зокрема, як джерело сказу [2].

Водночас для України наслідки інвазій можуть бути не лише екологічні, а й економічні відносно впливу на здоров'я людини. Наприклад, зі звітів Державної фітосанітарної інспекції відомо, що пилок амброзії спричинює у значній частини населення гостру алергічну реакцію, яка відома під назвою “поліноз”, також “сінна пропасниця”, “пилкова алергія”, “сінна астма” – поширений на території України. Чутливість людей до пилку амброзії неоднакова, проте, мінімальним алергічним порогом є насичення повітря не менше ніж 20-ма пилковими зернами на 1 смі. Типовими ознаками полінозу є алергічне запалення слизових оболонок очей та носа.

В свою чергу мураха аргентинська є одним із найбільш агресивних видів комах у світі, адже вона сьогодні «захопила» усі континенти за рахунок міжвидової конкуренції витісняють аборигенні види мурах.

Молюск понтокаспійського походження, знайдений в річці Латориця, на ділянці від с. Малі Геєвці до держкордону займає в прибережній смузі положення субдомінанта. Також, цей вид зустрічається в р. Уж нижче м. Ужгород. У басейні верхньої Тиси його знайдено на румунській території в озері Теплиця.

Для прикладу було проведено масштабні дослідження жуків-вусачів на території від Карпат до Розточчя. Виявлено, що у п'яти з 167-ми видів (близько 3%) відбулися

суттєві зміни у їх розповсюдженні. Причому, лише два види: Анагліпт загадковий та Вусач хатній є природними для наших теренів, а три інші Трихофер польовий, Лейоп булавоногий та Агапантія артишокова – проникли сюди із Середземномор'я та Центральної Азії. Перші два з рівнин розповсюдились в гори, а останні три стрімко розширюють свої ареали у західному і північному напрямках Європейського континенту швидко наближаючись до України [3].

Біологічні інвазії залишаються серйозною проблемою на довгі роки і розв'язання її потребуватиме значних інтелектуальних та фінансових ресурсів. Це тривалий політично-економічний процес, який є актуальною проблемою, що заважає своєчасно викорінити проблему інвазій на території нашої держави на ранніх стадіях її розвитку.

Біологічне різноманіття є невід'ємною складовою частиною довкілля та умовою існування людини і для його збереження потрібні значні зусилля та комплексний підхід.

Інвазії чужорідних видів за межі їх первинних ареалів носять глобальний характер, їх натуралізація і подальше розповсюдження може викликати необоротні екологічні катастрофи, небажані економічні і соціальні наслідки.

Література

1. Алещенко Г. М., Букварева Е. Н. Вариант объединения моделей разнообразия в биосистемах популяционного и биоценотического уровней // Г. М. Алещенко, Е. Н. Букварева Журн. общ. биол. — 1994. — Т.55, № 1. — С. 70-77
2. Емельянов И. Г. Разнообразие и его роль в функциональной устойчивости и эволюции экосистем. — Киев, 1999. — 168 с.
3. Мовчан Я. І. Збереження біорозмаїття України (контекст екополітики) // Наукові записки НаУКМА.- Т. 18, ч. II.- 2000.- С 269-273.